

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 27 marca 2014 r.*

Ochrona konsumentów — Umowy o kredyt konsumencki — Dyrektywa 2008/48/WE — Artykuły 8 i 23 — Przedkontraktowy obowiązek oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy ciążyący na kredytodawcy — Przepis krajowy nakładający obowiązek sprawdzenia bazy danych — Pozbawienie prawa do odsetek umownych w wypadku naruszenia takiego obowiązku — Skuteczny, proporcjonalny i odstraszający charakter sankcji

W sprawie C-565/12

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez tribunal d'instance d'Orléans (Francja) postanowieniem z dnia 30 listopada 2012 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 6 grudnia 2012 r., w postępowaniu:

LCL Le Crédit Lyonnais SA

przeciwko

Fesihowi Kalhanowi,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (sprawozdawca) i K. Jürimäe, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 20 listopada 2013 r., rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu LCL Le Crédit Lyonnais SA przez adwokata C. Vexliarda,
- w imieniu rządu francuskiego przez D. Colasa oraz S. Meneza, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu austriackiego przez C. Pesendorfer, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. van Beeka oraz M. Owsiany-Hornung, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: francuski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 8 i 23 dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz.U. L 133, s. 66, sprostowania: Dz.U. 2009, L 207, s. 14, Dz.U. 2010, L 199, s. 40, Dz.U. 2011, L 234, s. 46).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy LCL Le Crédit Lyonnais SA (zwanym dalej „LCL”) a F. Kalhanem w przedmiocie żądania zapłaty pozostałych kwot należnych z tytułu prywatnej pożyczki, jakiej spółka ta udzieliła F. Kalhanowi, z której spłatą on zalega.

Ramy prawne

A – Prawo Unii

- 3 Motywy 7, 9, 26, 28 i 47 dyrektywy 2008/48 brzmią następująco:
„(7) W celu ułatwienia powstawania dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich należy ustanowić zharmonizowane wspólnotowe ramy w wielu kluczowych obszarach [...].
[...]
(9) Pełna harmonizacja jest niezbędna do zapewnienia wszystkim konsumentom we Wspólnocie wysokiego i równoważnego poziomu ochrony ich interesów i stworzenia prawdziwego rynku wewnętrznego. Dlatego państwa członkowskie nie powinny mieć możliwości utrzymywania ani wprowadzania przepisów krajowych innych niż ustanowione w niniejszej dyrektywie [...].
[...]
(26) Państwa członkowskie powinny podjąć właściwe działania, biorąc pod uwagę specyficzne cechy swojego rynku kredytów, w celu promowania odpowiedzialnych praktyk na wszystkich etapach kredytowych stosunków umownych [...]. Na rozwijającym się rynku kredytów ważne jest w szczególności, by kredytodawcy nie angażowali się w nieodpowiedzialne udzielanie pożyczek lub udzielanie kredytów bez uprzedniej oceny zdolności kredytowej, a państwa członkowskie powinny sprawować odpowiedni nadzór w celu uniknięcia takich zachowań oraz powinny ustalić niezbędne środki w celu karania kredytodawców w razie wystąpienia takich sytuacji [...].
[...]
(28) W celu dokonania oceny sytuacji kredytowej konsumenta kredytodawca powinien także sięgnąć po informacje zawarte w stosownych bazach danych; okoliczności prawne i faktyczne mogą wymagać, by informacje takie miały różny zakres [...].
[...]

(47) Państwa członkowskie powinny ustanowić przepisy dotyczące sankcji stosowanych w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i zapewnić ich wdrożenie. Wybór sankcji pozostaje w gestii państw członkowskich, lecz przewidziane sankcje powinny być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające”.

- 4 Artykuł 8 tej dyrektywy, zatytułowany „Obowiązek przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej”, w ust. 1 przewiduje:

„Państwa członkowskie zapewniają przeprowadzanie przez kredytodawcę przed zawarciem umowy o kredyt oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie wystarczających informacji przekazanych mu, w stosownych przypadkach, przez konsumenta oraz, w razie konieczności, na podstawie informacji uzyskanych z odpowiedniej bazy danych. Państwa członkowskie, których ustawodawstwo wymaga od kredytodawców dokonania oceny zdolności kredytowej konsumenta na podstawie informacji z danej bazy danych, mogą zachować ten wymóg”.

- 5 Artykuł 23 dyrektywy 2008/48, zatytułowany „Sankcje”, stanowi:

„Państwa członkowskie ustanawiają przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z niniejszą dyrektywą i podejmują wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia stosowania tych sankcji. Przewidziane sankcje muszą być skuteczne, proporcjonalne i odstraszające”.

Prawo francuskie

- 6 Loi n° 2010-737, du 1er juillet 2010, portant réforme du crédit à la consommation (ustawa nr 2010–737 z dnia 1 lipca 2010 r. o reformie kredytu konsumenckiego, JORF z dnia 2 lipca 2010 r., s. 12001), która ma na celu transpozycję dyrektywy 2008/48 do krajowego prawa francuskiego, została włączona do art. L. 311-1 i nast. code de la consommation (kodeksu konsumenckiego).

- 7 Artykuł L. 311-9 tego kodeksu stanowi:

„Przed zawarciem umowy o kredyt kredytodawca ocenia zdolność kredytową konsumenta na podstawie wystarczających informacji, w tym również przekazanych mu przez konsumenta na wniosek kredytodawcy. Kredytodawca sprawdza rejestr przewidziany w art. L. 333-4 na warunkach ustanowionych w rozporządzeniu, o którym mowa w art. L. 333-5”.

- 8 W dniu 26 października 2010 r. zostało wydane rozporządzenie ministerialne dotyczące krajowego rejestru kredytowego dla osób fizycznych, przewidzianego w art. L. 333-5 kodeksu konsumenckiego (zwanego dalej „rejestrem krajowym”). Rozporządzenie to określa sposoby przechowywania przez kredytodawców dowodów sprawdzenia rejestru krajowego w celu przedstawienia ich w przypadku sporu lub audytu.

- 9 Artykuł L. 311-48 akapity drugi i trzeci kodeksu konsumenckiego stanowi:

„Jeżeli kredytodawca nie przestrzega obowiązków ustanowionych w art. L. 311-8 i L. 311-9, jest pozbawiany prawa do odsetek w całości lub w części ustalonej przez sąd [...].

Kredytobiorca zobowiązany jest wyłącznie do spłaty kapitału zgodnie z ustalonym harmonogramem spłat rat kredytu oraz w danym wypadku do zapłaty odsetek, których kredytodawca nie został pozbawiony. Kwoty otrzymane tytułem odsetek, które są naliczane według stawki odsetek ustawowych od dnia ich zapłaty, są zwracane przez kredytodawcę lub zaliczane na poczet kapitału pozostałego do spłaty”.

- 10 Na podstawie art. L. 313-3 code monétaire et financier (kodeksu monetarnego i finansowego):

„W przypadku odszkodowania pieniężnego zasądzonego wyrokiem sądu wysokość odsetek ustawowych jest podwyższana o 5 punktów po upływie terminu dwóch miesięcy od dnia, w którym wyrok sądu stał się wykonalny, nawet tymczasowo [...]”.

Jednakże sąd odpowiedzialny za wykonanie wyroku może na wniosek dłużnika lub wierzyciela i po uwzględnieniu sytuacji dłużnika zwolnić go od tej podwyżki lub obniżyć jej kwotę”.

- 11 Artykuł 1153 akapity pierwszy i trzeci code civil (kodeksu cywilnego) ma następujące brzmienie:

„W przypadku zobowiązań ograniczających się do zapłaty określonej kwoty odszkodowanie z tytułu zwłoki w wykonaniu polega wyłącznie na zasądzeniu zapłaty odsetek ustawowych, z zastrzeżeniem szczególnych zasad mających zastosowanie do handlu i do poręczenia.

Odszkodowanie i odsetki są należne bez konieczności udowodnienia przez wierzyciela jakiegokolwiek straty.

Są one należne od dnia wezwania do zapłaty lub innego aktu równoważnego takiego jak zwykłe pismo, jeśli wynika z niego wystarczające wezwanie, z wyjątkiem przypadku, w którym na mocy ustawy odsetki naliczane są z mocy prawa”.

- 12 Zgodnie z art. 1154 tego kodeksu:

„Od odsetek wymagalnych od kapitałów mogą być naliczane odsetki albo na mocy wniosku do sądu, albo na mocy szczególnej umowy, pod warunkiem jednak, że we wniosku albo w umowie chodzi o odsetki należne z tytułu co najmniej jednego pełnego roku”.

- 13 Artykuł 1254 kodeksu cywilnego stanowi:

„Dłużnik świadczenia, od którego naliczane są odsetki lub które powoduje powstanie zaległości, nie może bez zgody wierzyciela zaliczać płatności, których dokonuje na poczet kapitału w pierwszej kolejności, przed odsetkami lub zaległościami: w przypadku, w którym płatność dokonana z tytułu kapitału i odsetek nie jest pełna – zaliczana jest w pierwszej kolejności na poczet odsetek”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 W dniu 4 maja 2011 r. F. Kalhan zawarł z LCL umowę o pożyczkę prywatną w wysokości 38 000 EUR, którą miał zwrócić w 60 miesięcznych ratach w kwocie 730,46 EUR, ze stałą roczną stopą oprocentowania w wysokości 5,60% i rzeczywistą roczną stopą oprocentowania (RRSO) w wysokości 5,918%.
- 15 Ze względu na to, że F. Kalhan przestał spłacać raty w dniu 12 stycznia 2012 r., LCL powołał się przed tribunal d’instance d’Orléans (sądem pierwszej instancji w Orleanie) na natychmiastową wymagalność pożyczonych kwot.
- 16 W dniu 18 października 2012 r. LCL pozwał F. Kalhana do sądu odsyłającego, wnosząc między innymi o zasądzenie zapłaty kwoty 37 611,23 EUR z odsetkami w wysokości 5,918% rocznie od dnia 17 kwietnia 2012 r. oraz o zasądzenie rocznej kapitalizacji odsetek.

- 17 Powyższy sąd podniósł z urzędu zarzut ewentualnego pozbawienia prawa do odsetek przewidzianego w art. L. 311-48 akapit drugi kodeksu konsumenckiego wobec kredytodawcy, który nie sprawdził rejestru krajowego przewidzianego w art. L. 333-4 kodeksu konsumenckiego w ramach oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, do czego zobowiązuje go art. L. 311-9 tego kodeksu. LCL przyznał, że nie był w stanie wykazać, iż dokonał takiego sprawdzenia przed zawarciem umowy pożyczki.
- 18 Sąd odsyłający wyjaśnia, że sankcja pozbawienia prawa do odsetek przewidziana w art. L. 311-48 akapit drugi kodeksu konsumenckiego została zinterpretowana przez Cour de cassation (trybunał kasacyjny, Francja) jako sankcja dotycząca wyłącznie odsetek umownych; tym samym nadal należne są odsetki ustawowe na mocy art. 1153 kodeksu cywilnego.
- 19 Twierdzi on, że na podstawie art. L. 313-3 kodeksu monetarnego i finansowego ta stawka ustawowa ulega podwyższeniu o 5 punktów, jeżeli kredytobiorca nie spłacił całego długu w terminie dwóch miesięcy od momentu, w którym wyrok sądu stał się wykonalny.
- 20 Sąd odsyłający wskazuje ponadto, że według orzecznictwa Cour de cassation odsetki ustawowe oraz ich podwyższenie o 5 punktów stosują się z mocy prawa, tzn. tak powiększone odsetki są należne automatycznie, nawet jeśli ich nie zażądano albo jeśli wyrok sądu ich nie przewidywał.
- 21 Ponadto rzeczony sąd twierdzi, że w niniejszej sprawie stawka odsetek umownych wynosi 5,60%, podczas gdy po orzeczeniu pozbawienia prawa do odsetek LCL będzie mógł otrzymać odsetki ustawowe, które – o ile zostały podwyższone o 5 punktów po upływie dwóch miesięcy od momentu, w którym wyrok sądu stał się wykonalny – wyniosą 5,71% za rok 2012. Zastosowanie pozbawienia prawa do odsetek mogłoby zatem przynieść korzyść kredytodawcy.
- 22 W tych okolicznościach sąd odsyłający rozważa w pierwszej kolejności skuteczność sankcji pozbawienia prawa do odsetek umownych w sytuacji dowiedzionego naruszenia obowiązku kredytodawcy sprawdzenia rejestru krajowego przewidzianego w tym celu do oceny zdolności kredytowej konsumenta.
- 23 Według tego sądu rzeczona sankcja może być skuteczna, w przypadku gdy konsument spłaci wszystkie należne kwoty w terminie dwóch miesięcy od daty, w której wyrok stał się wykonalny. Jednakże w praktyce ta ewentualność będzie iluzoryczna, ponieważ, ogólnie rzecz biorąc, jeżeli kredytodawca był zmuszony wystąpić do sądu, oznacza to, że sytuacja konsumenta nie pozwala mu już wypełniać swoich zobowiązań. Co więcej, mimo że sąd rozpatrujący spór może przyznać dodatkowy termin nieprzekraczający 24 miesięcy, to odsetki ustawowe nadal pozostają wymagalne. Należy ponadto stwierdzić, że uchybienie przez kredytodawcę obowiązkowi oceny zdolności kredytowej konsumenta mogło przyczynić się do nadmiernego zadłużenia tego ostatniego.
- 24 Sąd odsyłający stwierdza również, że art. L. 313-3 kodeksu monetarnego i finansowego daje konsumentowi możliwość wystąpienia do sądu o zwolnienie go z podwyższonej stopy odsetek ustawowych lub o jej obniżenie. Jednak w rzeczywistości przypadki, w których konsument mógł skorzystać z takiego środka po pozbawieniu kredytodawcy prawa do odsetek, są niezwykle rzadkie, w szczególności ze względu na fakt, że konsument nie jest informowany o tym prawie albo że skorzystanie z niego jest przyznawane nie w świetle wagi uchybień kredytodawcy, lecz wyłącznie sytuacji finansowej konsumenta.
- 25 W drugiej kolejności, co do proporcjonalności przepisów dotyczących sankcji stanowiących przedmiot postępowania głównego, sąd odsyłający wskazuje przede wszystkim, że sąd wprawdzie może dostosować sankcję pozbawienia prawa do odsetek odpowiednio do wagi naruszenia przez kredytodawcę danego obowiązku, jednak nawet w takim wypadku ten ostatni otrzymałby jeszcze odsetki ustawowe od kwot pozostałych do spłaty.

- 26 Następnie, jako że – na podstawie art. 1254 kodeksu cywilnego – odsetki ustawowe stają się wymagalne z tytułu pozbawienia praw do odsetek umownych, a wpłaty zaliczane są w pierwszej kolejności na poczet należnych odsetek, musi to powodować opóźnienie spłaty kapitału, tak iż nowe odsetki ustawowe stają się wymagalne.
- 27 Skutek rzeczzonego pozbawienia prawa do odsetek zostaje bowiem również ograniczony ze względu na kapitalizację odsetek, jakiej może żądać kredytodawca zgodnie z zasadą anatocyzmu, taką jak przewidziana w art. 1154 kodeksu cywilnego.
- 28 W trzeciej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad odstrasżającym charakterem systemu pozbawienia prawa do odsetek takiego jak przewidziany przez kodeks konsumencki. Jest on zdania, że ponieważ kredytodawcy mogą liczyć na wymagalność podwyższonych odsetek ustawowych nawet w przypadku pozbawienia ich prawa do odsetek umownych, w ogóle nie są zachęceni do zmiany praktyk w kierunku rygorystycznego przestrzegania obowiązków nałożonych na nich dyrektywą 2008/48 i ustawą implementującą ją do krajowego porządku prawnego państw członkowskich.
- 29 W tych okolicznościach tribunal d’instance d’Orléans postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy wymóg sankcji skutecznych, proporcjonalnych i odstrasżających, ustanowiony w art. 23 dyrektywy [2008/48], w przypadku uchybienia przez kredytodawców obowiązkom nałożonym na nich przez dyrektywę, sprzeciwia się istnieniu przepisów umożliwiających kredytodawcy, wobec którego orzeczona została sankcja pozbawienia prawa do odsetek przewidziana ustawodawstwem francuskim, skorzystanie, po orzeczeniu sankcji, z odsetek wymagalnych z mocy prawa, których stopa jest podwyższona o 5 punktów w stosunku do stopy odsetek ustawowych po upływie dwóch miesięcy od uzyskania wykonalności wyroku, od kwot pozostałych do spłacenia przez konsumenta?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 30 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający w istocie zastanawia się, czy wykładni art. 23 dyrektywy 2008/48 należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu krajowych przepisów dotyczących sankcji, na mocy których w wypadku naruszenia przez kredytodawcę przedkontraktowego obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy poprzez sprawdzenie odpowiedniej bazy danych ów kredytodawca jest pozbawiany prawa do odsetek umownych, lecz z mocy prawa przysługują mu odsetki ustawowe wymagalne od daty ogłoszenia wyroku sądowego nakazującego kredytobiorcy zapłatę kwot pozostałych do spłacenia, których stawka jest ponadto podwyższona o 5 punktów, jeżeli po upływie dwóch miesięcy tego ogłoszenia kredytobiorca nie spłacił długu.

B – W przedmiocie dopuszczalności

- 31 Komisja Europejska kwestionuje dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym w dwóch aspektach.
- 32 Podnosi ona w pierwszej kolejności, że krajowe przepisy dotyczące sankcji, takie jak mające zastosowanie w postępowaniu głównym, mają na celu usankcjonowanie naruszenia obowiązku przewidzianego nie przez dyrektywę 2008/48, lecz przez przepis krajowy zobowiązujący kredytodawcę do sprawdzenia bazy danych, jaką mogą utrzymywać państwa członkowskie zgodnie z art. 8 tej dyrektywy, nawet jeśli przepisy te mają zastosowanie także do naruszenia innych obowiązków, które z kolei wynikają bezpośrednio z tej dyrektywy. Zatem pytanie, czy takie przepisy dotyczące sankcji wchodzą w zakres art. 23 tej dyrektywy, nie jest jasne.

- 33 W drugiej kolejności, ponieważ zasada stosowania z mocy prawa odsetek ustawowych i ich podwyższenia wydaje się oznaczać, że sąd krajowy nie może nie zastosować przepisów będących przedmiotem postępowania głównego przewidujących zapłatę tych kwot ani zinterpretować ich w świetle prawa Unii, należy zatem zastanowić się nad użytecznością udzielenia przez Trybunał odpowiedzi na pytanie przedłożone mu przez sąd odsyłający.
- 34 W tym względzie, po pierwsze, w odniesieniu do zastosowania art. 23 dyrektywy 2008/48 do krajowych przepisów dotyczących sankcji będących przedmiotem postępowania głównego, należy stwierdzić, że według samego brzmienia tego artykułu obejmuje on „przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych przyjętych zgodnie z [tą] dyrektywą”.
- 35 Należy stwierdzić, że rzeczone przepisy dotyczące sankcji mają na celu usankcjonowanie naruszenia przepisu krajowego wydanego w ramach transpozycji dyrektywy 2008/48.
- 36 Przepisy te, takie jak przewidziane w art. L. 311-48 kodeksu konsumenckiego, mają bowiem na celu w szczególności usankcjonowanie naruszenia przez kredytodawcę obowiązku – ustanowionego w art. L. 311-9 tego kodeksu – oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy poprzez sprawdzenie przewidzianego w tym celu rejestru krajowego. Artykuł 8 dyrektywy 2008/48 wyraźnie przewiduje, że taki obowiązek sprawdzenia może być utrzymany. Ponadto przepisy dotyczące sankcji będące przedmiotem postępowania głównego mają zastosowanie ogólnie w wypadku naruszenia obowiązku z zakresu przedkontraktowej oceny zdolności kredytowej konsumenta, takiego jak przewidziany w tymże art. L. 311-9, który ma na celu transpozycję art. 8 omawianej dyrektywy. Ponadto z motywu 28 tej dyrektywy wynika, że dokonuje się takiego sprawdzenia, jeżeli wymagają tego okoliczności prawne i faktyczne.
- 37 Po drugie, jeśli chodzi o wątpliwości wyrażone przez Komisję co do użyteczności odpowiedzi na przedstawione pytanie dla rozwiązania sporu głównego, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się do Trybunału sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego albo prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (zob. w szczególności wyrok z dnia 19 grudnia 2013 r. w sprawie C-279/12 *Fish Legal i Shirley*, pkt 30).
- 38 W tym względzie z zasady stosowania, automatycznego lub z mocy prawa, odsetek ustawowych i ich podwyższenia do kwoty, która nie została spłacona w wymaganym terminie, nie wynika w oczywisty sposób, aby sąd odsyłający nie mógł w użyteczny sposób uwzględnić odpowiedzi udzielonej przez Trybunał na przedstawione pytanie, w szczególności interpretując przepisy krajowe, z których wynika wymagalność tej kwoty w świetle prawa Unii, gdyby miało to się okazać konieczne w kontekście tej odpowiedzi.
- 39 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że wątpliwości podniesione przez Komisję nie mogą podważyć dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

C – Co do istoty

- 40 Z art. 8 ust. 1 dyrektywy 2008/48 w związku z jej motywem 28 wynika, że przed zawarciem umowy kredytu kredytodawca jest zobowiązany do przeprowadzenia oceny zdolności kredytowej konsumenta, który to obowiązek może w razie konieczności obejmować uzyskanie informacji z odpowiedniej bazy danych.

- 41 W tym kontekście motyw 26 rzeczony dyrektywy stanowi, że na rozwijającym się rynku kredytów ważne jest w szczególności, by kredytodawcy nie angażowali się w nieodpowiedzialne udzielanie pożyczek lub udzielanie kredytów bez uprzedniej oceny zdolności kredytowej, a państwa członkowskie powinny sprawować odpowiedni nadzór w celu uniknięcia takich zachowań oraz powinny ustalić niezbędne środki w celu karania kredytodawców w razie wystąpienia takich sytuacji.
- 42 Przedkontraktowy obowiązek przeprowadzenia przez kredytodawcę oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, w zakresie, w jakim ma on na celu ochronę konsumentów przed ryzykiem nadmiernego zadłużenia i niewypłacalności, przyczynia się do realizacji celu dyrektywy 2008/48, który – jak wynika z jej motywów 7 i 9 – polega na ustanowieniu, w dziedzinie kredytu konsumenckiego, pełnej i bezwzględnie wiążącej harmonizacji w wielu kluczowych obszarach, uznanej za niezbędną do zapewnienia wszystkim konsumentom w Unii wysokiego i równoważnego poziomu ochrony ich interesów i ułatwienia powstawania dobrze funkcjonującego wewnętrznego rynku kredytów konsumenckich.
- 43 W świetle takiego celu, mającego na celu zapewnienie skutecznej ochrony konsumentów przed nieodpowiedzialnym udzielaniem kredytów przekraczających ich możliwości finansowe i mogących skutkować ich niewypłacalnością, art. 23 dyrektywy 2008/48 przewiduje, po pierwsze, że przepisy dotyczące sankcji mających zastosowanie w przypadku naruszenia przepisów krajowych w dziedzinie przedkontraktowej oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, przyjęte zgodnie z art. 8 owej dyrektywy, zostaną określone w taki sposób, aby sankcje były skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające, a po drugie, że państwa członkowskie podejmą wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia stosowania tych sankcji. Z motywu 47 tejże dyrektywy wynika ponadto, że w tych granicach wybór owych sankcji pozostaje w gestii państw członkowskich.
- 44 W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału dotyczącym zasady lojalnej współpracy, obecnie ustanowionej w art. 4 ust. 3 TUE, mimo iż państwa członkowskie zachowują swobodę wyboru sankcji, to muszą one czuwać nad tym, by sankcje za naruszenia prawa Unii były nakładane analogicznie i przy zastosowaniu procedur analogicznych do tych, które mają zastosowanie do naruszeń prawa krajowego o podobnym charakterze i ciężarze, przy czym sankcja musi być w każdym wypadku skuteczna, proporcjonalna i odstrasżająca (zob. podobnie w szczególności wyroki: z dnia 3 maja 2005 r. w sprawach połączonych C-387/02, C-391/02 i C-403/02 *Berlusconi i in.*, Zb.Orz. s. I-3565, pkt 64, 65; a także z dnia 26 września 2013 r. w sprawie C-418/11 *Texdata Software*, pkt 50).
- 45 Trybunał orzekł w szczególności, że sankcje powinny być odpowiednio surowe w stosunku do wagi naruszeń, których dotyczą, zwłaszcza poprzez zapewnienie rzeczywiście odstrasżającego skutku i przy poszanowaniu ogólnej zasady proporcjonalności (ww. wyrok w sprawie *Texdata Software*, pkt 51).
- 46 W niniejszej sprawie przedkontraktowy obowiązek przeprowadzenia przez kredytodawcę oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, nałożony przez art. L. 311-9 kodeksu konsumenckiego, który to przepis ma na celu transpozycję art. 8 dyrektywy 2008/48, w razie naruszenia jest objęty sankcją z art. L. 311-48 tego kodeksu – który to przepis ma na celu transpozycję art. 23 tejże dyrektywy i przewiduje pozbawienie kredytodawcy, w zasadzie całkowite, prawa do odsetek.
- 47 Powstaje zatem pytanie, czy surowość tej sankcji jest adekwatna do wagi naruszeń, których dotyczy, a w szczególności czy taka sankcja posiada rzeczywiście odstrasżający skutek.
- 48 W tym względzie sąd odsyłający podnosi, że zgodnie z krajowym orzecznictwem sankcja pozbawienia prawa do odsetek dotyczy wyłącznie odsetek umownych, tak iż kredytodawcy korzystają z mocy prawa z odsetek ustawowych, które w przeważającej większości wypadków są, również z mocy prawa, podwyższone o 5 punktów. W sprawie głównej i w odniesieniu do 2012 r. sąd ten wyjaśnia, że stawka odsetek umownych wynosiła 5,60%, podczas gdy stawka odsetek ustawowych, podwyższonych

o 5 punktów, wynosiła 5,71%. Różnica między tymi stawkami była jeszcze bardziej zauważalna jeśli chodzi o 2013 r. Wynika z tego, że stosowanie sankcji pozbawienia prawa, takiej jak przewidziana przez przepisy krajowe, może przynosić korzyść kredytodawcy.

- 49 Komisja utrzymuje natomiast, że w wypadkach takich jak w sprawie głównej, w których kredytodawca żąda natychmiastowej spłaty kredytu w wyniku zalegania przez kredytobiorcę z zapłatą, skuteczny i odstrasżający charakter sankcji wydaje się zapewniony. Koszty związane z uzyskaniem informacji, w ramach oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, z baz danych przewidzianych w tym celu są bowiem względnie ograniczone, podczas gdy sankcja pozbawienia prawa do odsetek umownych zawiera ryzyko, którego koszt ekonomiczny jest potencjalnie wysoki. Ponadto wprowadzie niedbały kredytodawca może dochodzić odsetek ustawowych, ewentualnie podwyższonych o 5 punktów, niemniej w przeciwieństwie do kredytodawcy, który dochował obowiązku przedkontraktowej oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy, podstawa, na jakiej stosowane są te odsetki, nie obejmuje ani odsetek umownych, ani należnych od nich odsetek ustawowych.
- 50 W tym względzie, w celu oceny rzeczywiście odstrasżającego charakteru sankcji, do sądu odsyłającego – który jest wyłącznie właściwy w zakresie interpretacji i stosowania prawa krajowego – należy porównanie, w okolicznościach rozstrzyganej przezeń sprawy, kwot, jakie otrzymałby kredytodawca tytułem spłaty kredytu w wypadku, gdyby przestrzegał przedkontraktowego obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy poprzez sprawdzenie stosownej bazy danych, z kwotami, jakie otrzymałby przy zastosowaniu sankcji za naruszenie tego obowiązku przedkontraktowego. W celu ustalenia tych ostatnich kwot do rzeczonego sądu należy uwzględnić wszystkie tych elementów, a w szczególności wszystkich konsekwencji, jakie mogą wynikać ze stwierdzenia przez niego naruszenia przez kredytodawcę rzeczonego obowiązku przedkontraktowego.
- 51 Gdyby po dokonaniu porównania, o którym mowa w punkcie poprzednim, sąd odsyłający miał stwierdzić, że w rozstrzyganym przez niego sporze stosowanie sankcji pozbawienia prawa do odsetek umownych może przynosić korzyść kredytodawcy, ponieważ kwoty, których jest pozbawiony, są niższe od kwot wynikających z zastosowania podwyższonych odsetek ustawowych, wynikałoby z tego, że w sposób oczywisty przepisy dotyczące sankcji będące przedmiotem postępowania głównego nie zapewniają skutku rzeczywiście odstrasżającego nałożonej sankcji.
- 52 Ponadto z uwagi na znaczenie, podkreślone w pkt 43 niniejszego wyroku, celu ochrony konsumentów połączonego z obowiązkiem przeprowadzenia przez kredytodawcę oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy sankcja pozbawienia prawa do odsetek umownych nie może, ogólniej rzecz biorąc, być uważana za mającą charakter rzeczywiście odstrasżający, gdyby sąd odsyłający miał stwierdzić, po dokonaniu porównania, o którym mowa w pkt 50 niniejszego wyroku i przy wzięciu pod uwagę wszystkich istotnych okoliczności, o których mowa w tym punkcie, że w wypadku takim jak w przedstawionej mu sprawie, powodującym natychmiastową wymagalność pozostałego do spłaty kapitału kredytu ze względu na zaleganie kredytobiorcy ze spłatą, kwoty, jakie może otrzymać kredytodawca w wyniku zastosowania tej sankcji, nie są znacząco niższe od tych, jakie mógłby on otrzymać, gdyby dochował takiego obowiązku.
- 53 Gdyby bowiem sankcja pozbawienia odsetek została osłabiona, a nawet po prostu zniesiona, ze względu na fakt, że stosowanie podwyższonych odsetek ustawowych może zrekompensować skutki takiej sankcji, niekoniecznie wynikałoby z tego, iż nie wykazuje ona rzeczywiście zniechęcającego charakteru (zob. analogicznie wyrok z dnia 8 czerwca 1994 r. w sprawie C-382/92 Komisja przeciwko Zjednoczonemu Królestwu, Rec. s. I-2435, pkt 56–58).
- 54 W niniejszej sprawie, na wypadek gdyby sąd odsyłający stwierdził, że sankcja pozbawienia odsetek umownych nie wykazuje rzeczywiście zniechęcającego charakteru w rozumieniu art. 23 dyrektywy 2008/48, należy przypomnieć w tym względzie, iż podczas stosowania przepisów prawa wewnętrznego sąd krajowy, który rozpoznaje spór zawisły wyłącznie pomiędzy jednostkami, jest zobowiązany

uwzględnić całość przepisów prawa krajowego i interpretować je tak dalece, jak to możliwe, w świetle treści oraz zamierzeń danej dyrektywy, aby uzyskać rozstrzygnięcie zgodne z realizowanym przez nią celem (zob. w szczególności wyrok z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie C-351/12 OSA, pkt 44).

- 55 Biorąc pod uwagę całość powyższych rozważań na przedstawione pytanie należy odpowiedzieć, iż wykładni art. 23 dyrektywy 2008/48 należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu krajowych przepisów dotyczących sankcji, na mocy których w wypadku naruszenia przez kredytodawcę przedkontraktowego obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy poprzez sprawdzenie odpowiedniej bazy danych ów kredytodawca jest pozbawiany prawa do odsetek umownych, lecz z mocy prawa przysługują mu odsetki ustawowe wymagalne od daty ogłoszenia wyroku sądowego nakazującego kredytobiorcy zapłatę kwot pozostałych do spłacenia, których stawka jest ponadto podwyższona o 5 punktów, jeżeli po upływie dwóch miesięcy tego ogłoszenia kredytobiorca nie spłacił długu, o ile sąd odsyłający stwierdzi, że w wypadku takim jak w sprawie głównej, powodującym natychmiastową wymagalność pozostałego do spłaty kapitału kredytu ze względu na zaleganie kredytobiorcy ze spłatą, kwoty, jakie faktycznie może otrzymać kredytodawca w wyniku zastosowania sankcji pozbawienia prawa do odsetek, nie są znacząco niższe od tych, jakie mógłby on otrzymać, gdyby dochował obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy.

W przedmiocie kosztów

- 56 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 23 dyrektywy 2008/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG należy dokonywać w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie stosowaniu krajowych przepisów dotyczących sankcji, na mocy których w wypadku naruszenia przez kredytodawcę przedkontraktowego obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy poprzez sprawdzenie odpowiedniej bazy danych ów kredytodawca jest pozbawiany prawa do odsetek umownych, lecz z mocy prawa przysługują mu odsetki ustawowe wymagalne od daty ogłoszenia wyroku sądowego nakazującego kredytobiorcy zapłatę kwot pozostałych do spłacenia, których stawka jest ponadto podwyższona o 5 punktów, jeżeli po upływie dwóch miesięcy tego ogłoszenia kredytobiorca nie spłacił długu, o ile sąd odsyłający stwierdzi, że w wypadku takim jak w sprawie głównej, powodującym natychmiastową wymagalność pozostałego do spłaty kapitału kredytu ze względu na zaleganie kredytobiorcy ze spłatą, kwoty, jakie faktycznie może otrzymać kredytodawca w wyniku zastosowania sankcji pozbawienia prawa do odsetek, nie są znacząco niższe od tych, jakie mógłby on otrzymać, gdyby dochował obowiązku oceny zdolności kredytowej kredytobiorcy.

Podpisy